

Eğitimde Yapay Zeka

Kuramdan Uygulamaya

Editörler:

Vasif NABIYEV

Ali Kürşat ERÜMİT

Editörler: Prof. Dr. Vasif NABİYEV - Dr. Öğr. Üyesi Ali Kürşat ERÜMİT

EĞİTİMDE YAPAY ZEKA Kuramdan Uygulamaya

ISBN 978-625-7052-98-6

DOI 10.14527/9786257052986

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Haziran 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*"Sıradan öğretmen anlatır.
İyi öğretmen açıklar.
Yetenekli öğretmen yapar ve gösterir
Büyük öğretmen esin kaynağı olur."*

William Arthur Ward

ÖN SÖZ

Günümüz dünyasında teknolojideki hızlı gelişim de yapay zeka çalışmalarının önemli bir yeri vardır. Özellikle son 20 yılda tüm dünyada yapay zeka çalışmaları hız kazanmıştır ve her alanda ağırlığını hissettirmektedir. Yapay zeka uygulama ve yazılımlarının sağladığı avantajlar, gelecekte bu çalışmaların çok daha büyük etkilerinin olacağına habercisidir. Durumun farkında olan şirketler ve ülkeler ise bu konudaki yatırımlarını şimdiden artırmakta ve altyapıyı hazırlamaktadırlar. Yapay zeka alanındaki gelişmeleri kaçırmamak ve öncü olabilmek için bazı ülkeler şimdiden yapay zeka derslerini öğretim programlarına eklemişlerdir. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim programına ilgili konuların dahil edilmesi öngörülmektedir.

Eğitimde yapay zeka kullanımı konusunda Türkçe kaynaklar oldukça kısıtlıdır. Bu kitap, kapsamı ile eğitimde yapay zeka konusunda ülkemizde öncü sayılabilir. Onbeş bölümden oluşan kitapta öncelikle yapay zeka, ele aldığı konular ve problemleri hakkında genel bilgiler verilmektedir. Kitabın sonraki bölümlerinde ise eğitimin farklı süreçlerinde kullanılan yapay zeka teknolojilerine ve yapay zeka tekniklerinin kuramsal ve uygulama boyutlarındaki örneklerine yer verilmiştir.

Yapay zeka hızla yol almakta ve günlük hayatın içinde her geçen gün daha fazla karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte yapay zekanın eğitim ortamlarına teknik ve pedagojik etkilerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik çalışmalar henüz çok daha yenidir ve bu yöndeki çalışmalara ihtiyaç vardır. Yapılacak çalışmalardan elde edilecek bulgular ülkemizin bu yarışta yerini alabilmesi için oldukça önemlidir. Bu kitabın, eğitimde yapay zeka çalışmaları için temel bir esin kaynağı ve yol gösterici olmasını dileriz.

Editörler

Vasif NABİYEV

Ali Kürşat ERÜMİT

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Vasif NABİYEV - Dr. Öğr. Üyesi Ali Kürşat ERÜMİT

1. Bölüm: Yapay Zekanın Temelleri

Prof. Dr. Vasif NABİYEV - Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kürşat ERÜMİT - Trabzon Üniversitesi

2. Bölüm: Eğitimde Yapay Zekanın Roller ve Eğitsel Yapay Zeka Uygulamaları

Doç. Dr. Ağâh Tuğrul KORUCU - Necmettin Erbakan Üniversitesi

Hüsniye BİÇER - Necmettin Erbakan Üniversitesi

3. Bölüm: Yapay Zeka Teknolojisinin Kullanıldığı Yeni Nesil Öğretim Materyalleri

Dr. Öğr. Üyesi Sakine ÖNGÖZ - Trabzon Üniversitesi

4. Bölüm: Okullarda Yapay Zeka Öğretimi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kürşat ERÜMİT - Trabzon Üniversitesi

Tuğçe CALAP - Ahmet Fazıl ÇOLAK

Seda YAVUZ - Eyüp AYDIN

5. Bölüm: Eğitimde Yapay Zeka Uygulamalarına İlişkin Yaklaşımlar ve Modeller

Doç. Dr. Funda DAĞ - Kocaeli Üniversitesi

6. Bölüm: Eğitimde Yapay Zeka Uygulamalarına İlişkin Teknolojik ve Pedagojik Yaklaşımlar

Doç. Dr. Funda DAĞ - Kocaeli Üniversitesi

7. Bölüm: Karar Ağaçlarının Ölçme Aracı Geliştirmeye Katkısı

Emine CELAYİR - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Müzeyyen BULUT ÖZEK - Fırat Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuzhan ÖZDEMİR - Fırat Üniversitesi

8. Bölüm: Eğitsel Veri Madenciliğinin Örnek Bir Uygulama ile Değerlendirilmesi

Dr. Hanife GÖKER - Milli Eğitim Bakanlığı

Doç. Dr. Hakan TEKEDERE - Gazi Üniversitesi

9. Bölüm: Makine Öğrenmesi ve Eğitim Sistemine Getirdikleri

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Kadir PALA - Aksaray Üniversitesi

10. Bölüm: Eğitimde Yapay Zeka Çalışmaları: Araştırma Eğilimleri, Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri

Dr. Güray ARIK - J.Gn.K.lığı

Prof. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU - Hacettepe Üniversitesi

11. Bölüm: Makine Öğrenmesi ile Tahmin: Akademik Başarı Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Ergün AKGÜN - Bahçeşehir Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yücel Batu SALMAN - Bahçeşehir Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AYVAZ - Bahçeşehir Üniversitesi

Prof. Dr. Şirin KARADENİZ ORAN - Bahçeşehir Üniversitesi

12. Bölüm: Ölçme ve Değerlendirmede Yapay Zeka Kullanımı ve Yabancı Dil Öğretimi Örnekleri

Öğr. Gör. Arda BAYRAKTAROĞLU - İstanbul Şehir Üniversitesi

Prof. Dr. Tufan ADIGÜZEL - Bahçeşehir Üniversitesi

13. Bölüm: Öğretmen Adaylarının Teknopedagojik Eğitim Yeterliklerinin Birliktelik Kuralı ile Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Ahmet TEKİN - Fırat Üniversitesi

Ebru POLAT - MEB

14. Bölüm: Tıp Eğitiminde Yapay Zeka

Dr. Ozan KARACA - Ege Üniversitesi

Doç. Dr. S. Ayhan ÇALIŞKAN - Ege Üniversitesi

Dr. Kadir DEMİR - Dokuz Eylül Üniversitesi

15. Bölüm: Karşı Olgusal Etkinin Tahmin Edilmesi: Sentetik Kontrol Yöntemi

Dr. Fatih KALECİ - Necmettin Erbakan Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

YAPAY ZEKANIN TEMELLERİ

1. Giriş.....	2
2. Yapay Zekanın Ele Aldığı Konular.....	8
3. Yapay Zekanın Evreleri.....	10
4. Yapay Sistemin Öğrenmesi ve Derin Öğrenme.....	11
5. Derin Öğrenme ve Bilgisayar Yaratıcılığı Örnekleri.....	18
6. Yapay Zekanın Etik, Yasal ve Ahlaki Durumu.....	25
7. Yapay Zekanın Karşılaştığı Problemler.....	26
8. Eğitimde Yapay Zeka.....	28
9. Sonuç ve Öneriler.....	32
10. Kaynaklar.....	34

2. BÖLÜM

EĞİTİMDE YAPAY ZEKANIN ROLLERİ VE EĞİTSEL YAPAY ZEKU UYGULAMALARI

1. Giriş.....	38
2. Kuramsal Çerçeve.....	41
2.1. 2023 Eğitim Vizyonu.....	41
2.2. Eğitimde Yapay Zekanın Rolü.....	42
3. Uygulamalar.....	49
3.1. Eğitimde Kullanılabilecek Yapay Zeka Teknikleri.....	49
3.2. Eğitimde Yapay Zeka Teknolojisi Kullanan Uygulamalar.....	52
4. Sonuç.....	55
5. Kaynaklar.....	56

3. BÖLÜM

YAPAY ZEKA TEKNOLOJİSİNİN KULLANILDIĞI YENİ NESİL ÖĞRETİM MATERYALLERİ

1. Giriş.....	58
2. Öğretim Materyali - Yapay Zeka İlişkisi.....	60
3. Yapay Zeka Teknolojisinin Kullanıldığı Öğretim Materyali Örnekleri.....	62
3.1. Eğitim Yazılımları	63
3.3. Dijital Kitaplar	66
3.4. Web Materyalleri.....	69
3.5. Müzeler	71
3.6. Arayüz ajanları, Asistanlar, Avatarlar	75
3.7. Öğretici Robotlar ve Robot Öğretmenler	78
4. Sonuç.....	81
5. Kaynaklar	82

4. BÖLÜM

OKULLARDA YAPAY ZEKA ÖĞRETİMİ

1. Giriş.....	86
2. Eğitimde Yapay Zekanın Tarihsel Gelişimi.....	87
3. Ülkelerin YZ Müfredatları/ Çalışmaları	92
4. Sonuç.....	109
5. Kaynaklar	112

5. BÖLÜM

EĞİTİMDE YAPAY ZEKA UYGULAMALARINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE MODELLER

1. Giriş.....	114
2. Temel Kavramlar ve Farklılıklar	115
3. Uyarlanır Öğretim.....	116
3.1. Makro düzey (macro level) uyarlama modeli	117
3.2. Mikro Seviye Uyarlama (Micro Level Adaptation) modelleri	118
4. Zeki Öğretim Sistemleri (ZÖS)	119
4.1. ZÖS Bileşenleri.....	119
4.2. Uzman Modeli.....	120
4.2.1. Kara kutu (Black Box) Uzman Sistem Yaklaşımı.....	121
4.2.2. Ölçüt temelli (criterion-based) Uzman Sistem Yaklaşımı.....	121
4.2.3. ZÖS'nde Uzman model oluşturma yaklaşımı	122

4.3. Öğrenci Modeli	124
4.3.1. ZÖS türlerine göre öğrenci modeli işlevleri.....	125
4.3.2. Öğrenci Modeli Yapısı ve Modelleme Yaklaşımları	126
4.3.3. Tanılama Süreci.....	129
4.4. Öğretim Modeli.....	131
4.5. Kullanıcı Arayüz Modeli	132
4.6. ZÖS Örnekleri.....	132
4.7. ZÖS'nin Zayıf ve Güçlü Yanları.....	133
5. Uyarlanabilir Öğretim Sistemleri	134
5.1. Uyarlanabilir Hiper ortam Sistemleri	134
5.2. Uyarlanabilir Hiper ortam Sistemleri (UHS)'nin Bileşenleri	135
5.3. Kullanıcı Modeli.....	135
5.4. Bilgi Alanı (Domain) Modeli	136
5.4.1. Kaplama (Overlay) Bilgi Modeli.....	137
5.5. Uyarılma Modeli	138
5.5.2. İçerik düzeyinde uyarılma: “Uyarlanabilir Sunum” yöntemi	139
5.6. Kullanıcı Arayüz Modeli	140
5.7. UHS Tasarım Modelleri	140
5.8. Eğitsel UHS Örnekleri.....	141
5.9. Eğitsel UHS'nin Zayıf ve Güçlü Yönleri.....	141
6. Sonuç ve Öneriler.....	143
7. Kaynaklar	144

6. BÖLÜM

EĞİTİMDE YAPAY ZEKA UYGULAMALARINA İLİŞKİN TEKNOLOJİK VE PEDAGOJİK YAKLAŞIMLAR

1. Giriş.....	148
2. YZ-Eğitim Alanına İlişkin Teknolojik Yaklaşımlar	150
2.1. U-ZÖS ve Bileşenleri	150
2.1.1. U-ZÖS öğretici modelinde kullanılan yöntemler	151
2.1.2. U-ZÖS'nin güçlü yönleri	154
2.1.3. YZ-Eğitim alanında mevcut araştırma boşlukları.....	155
2.2. Model Tabanlı Bilgi Gösterimi ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi	156
2.3. E-Öğrenme Standartları ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi.....	158
2.4. Veri Madenciliği ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi.....	159
2.5. Makine Öğrenmesi ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi	160
2.6. Kişisel Öğrenme Ortamları (Personal Learning Environments).....	161
2.7. Semantik Web ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi.....	161

3. Pedagojik Yaklaşımlar ve YZ-Eğitim Alanı Araştırmalarına Etkisi.....	162
3.1. Davranışçı ve Bilişsel Kuramların YZ-Eğitim Alanıyla İlişkisi.....	162
3.2. Yapılandırmacı Kuramların YZ-Eğitim Alanıyla İlişkisi	163
3.3. Koşullu Öğretim Sistemleri (Contingent Teaching Systems).....	164
3.4. Motivasyon Tabanlı Uyarlanırs Sistemler (Motivation-Based Adaptive Systems).....	165
3.5. İşbirlikçi Öğrenme Sistemleri (Collaborative Learning Systems)	165
3.6. Bağlantıcılık (Connectivism) ve YZ-Eğitim Alanı İlişkisi.....	166
4. Sonuç ve Öneriler.....	166
5. Kaynaklar	169

7. BÖLÜM

KARAR AĞAÇLARININ ÖLÇME ARACI GELİŞTİRMEYE KATKISI

1. Giriş.....	174
2. Kuramsal Çerçeve.....	176
2.1. Karar Ağacı Algoritmaları	178
2.1.1. AID algoritması	178
2.1.2. CHAID algoritması.....	180
2.1.3. CART algoritması.....	181
2.1.4. ID3 algoritması	181
2.1.5. E-CHAID algoritması	181
2.1.6. C4.5 algoritması	182
2.1.7. C5.0 algoritması	182
2.1.8. SLIQ algoritması.....	182
2.1.9. SPRINT algoritması	183
2.1.10. QUEST algoritması	183
2.2. Entropi ve Bilgi Kazancı.....	183
2.3. Karar Ağaçlarının Eğitimde Kullanımı	192
3. Karar Ağaçları ile Bir Ölçme Aracının Değerlendirilmesi Örneği.....	195
4. Sonuç ve Öneriler.....	200
5. Kaynaklar	201

8. BÖLÜM

EĞİTSEL VERİ MADENCİLİĞİNİN ÖRNEK BİR UYGULAMA İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Giriş.....	206
2. Eğitsel Veri Madenciliği ve Uygulamaları.....	208
2.1. Eğitsel Veri Madenciliği	208
2.2. Eğitsel Veri Madenciliği Metotları.....	212
2.3. Eğitsel Veri Madenciliği ile İlgili Mevcut Çalışmalar.....	214
3. Uygulama: Eğitsel Veri Madenciliği Teknikleri ile Erken Okul Terki Riskinin Tahmin Edilmesi	218
3.1. Uygulama Süreci	218
3.2. Verilerin Elde Edilmesi	220
3.3. Veri Ön işleme.....	220
3.3.1. Veri temizleme	221
3.3.2. Veri bütünleştirme.....	221
3.3.3. Veri dönüştürme.....	222
3.3.4. Veri azaltma.....	223
3.4. Modelleme	224
3.4.1. Verinin eğitim ve test kümesine ayrılması	225
3.4.2. Sınıflandırma algoritmalarının performanslarının karşılaştırılması ...	226
4. Sonuç.....	228
5. Kaynaklar	229

9. BÖLÜM

MAKİNE ÖĞRENMESİ VE EĞİTİM SİSTEMİNE GETİRDİKLERİ

1. Giriş.....	234
2. Makine Öğrenmesi Yöntemleri	236
2.1. Kuramsal Çerçeve	236
2.1.1. Klasik makine öğrenmesi	236
2.1.2. Takviyeli Öğrenme (Reinforcement Learning).....	242
2.1.3. Yapay sinir ağları	243
2.1.4. Birlik yöntemleri (Ensemble methods)	249
2.2. Makine Öğrenmesinin Eğitim Sistemine Getirdikleri	249
2.2.1. Eğitimde kullanılan bazı makine öğrenmesi örnekleri	249
2.2.2. Eğitim ve makine öğrenmesi için değerlendirme	252
2.2.3. Zayıf ve Güçlü Yanları.....	252
3. Sonuç ve Öneriler.....	253
4. Kaynaklar	254

10. BÖLÜM

EĞİTİMDE YAPAY ZEKA ÇALIŞMALARI: ARAŞTIRMA EĞİLİMLERİ, KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Giriş.....	260
1.1. Çalışmanın Amacı	261
2. Kuramsal Çerçeve.....	261
2.1. Eğitimde Yapay Zeka Kullanımı.....	264
3. Uygulama	266
3.1. Araştırma Evreni ve Örneklem	267
3.2. Veri Toplama Araçları	267
3.3. Türkiye’de Yapay Zeka ve Eğitim Alanında Yapılan Tez Çalışmalarının Özellikleri.....	268
3.4. Yurt dışında Yapılan Eğitimde Yapay Zeka Çalışmaları ile Türkiye’de Yapılan Araştırmaların Eğilimleri Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar	272
3.5. Eğitimde Yapay Zeka Uygulamaları Konusunda Gerçekleştirilen Çalışmalarda Karşılaşılan Zorluklar	273
3.5.1. Analiz ve tasarım sürecinde karşılaşılan zorluklar.....	275
3.5.2. Uygulama geliştirme sürecinde karşılaşılan zorluklar	276
3.5.3. Test ve değerlendirme sürecinde karşılaşılan zorluklar.....	277
4. Sonuç ve Öneriler	278
5. Kaynaklar	280

11. BÖLÜM

MAKİNE ÖĞRENMESİ İLE TAHMİN: AKADEMİK BAŞARI ÖRNEĞİ

1. Giriş.....	284
2. Makine Öğrenmesi.....	284
2.1. Kuramsal Çerçeve	284
2.1.1. Kümeleme algoritmaları	285
2.1.2. Sınıflandırma algoritmaları.....	289
2.1.3. Veri seçiminin makine öğrenmesine katkısı.....	293
3. Makine Öğrenmesi ile Akademik Başarı ve Başarısızlık Tahmini.....	294
4. Sonuç.....	302
5. Kaynaklar	303

12. BÖLÜM

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEDE YAPAY ZEKA KULLANIMI VE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ ÖRNEKLERİ

1. Ölçme ve Değerlendirme	306
1.1. Yabancı Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme	306
2. Ölçme ve Değerlendirmede Yapay Zeka	307
2.1. Derin Öğrenme	308
2.2. Makine Çevirisi	309
2.3. Otomatik Yazı Puanlama ve Değerlendirme Sistemleri	310
2.3.1. Doğal dil işleme tekniği (natural language processing).....	312
2.3.2. Gizli anlam analizi tekniği (latent semantic analysis).....	313
2.4. Yapay Zeka Kullanan Çevrimiçi ve Çevrimdışı Sistemler	314
2.5. Araştırma Örnekleri	317
3. Yabancı Dil Öğretiminde Yapay Zeka Kullanımı ve Öneriler	320
4. Sonuç.....	323
5. Kaynaklar	324

13. BÖLÜM

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TEKNOPEDAGOJİK EĞİTİM YETERLİKLERİNİN BİRLİKTELİK KURALI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Giriş.....	328
2. Kuramsal Çerçeve.....	329
2.1. Veri Madenciliği ve Eğitimde Veri Madenciliği	329
2.1.1. Sınıflandırma.....	331
2.1.2. Kümeleme	331
2.1.3. Birliktelik Kuralı	332
3. Uygulama	334
3.1. Veri Seti	334
3.2. Analiz İçin Verilerin Hazırlanması.....	335
3.3. Verilerin Analizi	336
3.4. Bulgular	337
3.4.1. Ölçek Maddelerinin Kendi Arasında Birliktelik Kuralı ile Analizi.....	337
3.4.2. BT Eğitimi Alma Durumu İle İlgili Birliktelik Kuralları.....	338
3.4.3. BT Eğitimi Alma ve Sosyal Ağ Kullanma Durumu İle İlgili Birliktelik Kuralları.....	339
3.4.4. Bilgisayar Kullanma Düzeyi İle İlgili Birliktelik Kuralları	339
3.4.5. İnternet Kullanma Düzeyi İle İlgili Birliktelik Kuralları	341
4. Sonuç ve Öneriler.....	342
5. Kaynaklar	343

14. BÖLÜM

TIP EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKA

1. Kuramsal Temeller	346
2. Tıp Eğitiminde Yapay Zeka Uygulamaları	348
2.1. Sınıflama ve Öngörme Uygulamaları	349
2.2. Zeki Öğretim Sistemleri	352
2.3. Ölçme ve Değerlendirme	353
2.4. Uyumlanabilen (Adaptif) Sistemler ve Kişiselleştirme	356
3. Tıpta Yapay Zeka Ve Yeni Nesil Hekim	359
3.1. Yapay Zeka Tıptaki Hangi Probleme Çözüm Öneriyor?	359
3.2. Yapay Zeka ile Bütünleşik Hekim Yetiştirmek	359
4. Sonuç	362
5. Kaynaklar	363

15. BÖLÜM

KARŞI OLGUSAL ETKİNİN TAHMİN EDİLMESİ: SENTETİK KONTROL YÖNTEMİ

1. Giriş	367
2. Kuramsal Çerçeve	368
2.1. Karşılaştırmalı Örnek Olay (Vaka) Çalışmaları	369
2.2. Farkların Farkı (Difference-in-Difference) Yöntemi	370
2.3. Sentetik Kontrol Yöntemi	371
2.3.1. Sentetik Kontrol Yöntemi Kriterleri	372
2.3.2. Sentetik Kontrol Yönteminin Matematiksel Gösterimi	373
2.3.3. Sentetik Kontrol Yöntemi Aşamaları	378
2.3.4. Literatür Analizi (Sentetik Kontrol Yöntemi'nin Kullanıldığı Çalışmalar)	383
3. Eğitim Bilimleri Alanında Sentetik Kontrol Yöntemi Uygulamaları	387
4. Sonuç	392
5. Kaynaklar	393

Dizin 395

Yazarlar Hakkında 399

1. BÖLÜM

YAPAY ZEKANIN TEMELLERİ

Prof. Dr. Vasif NABIYEV - Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kürşat ERÜMIT - Trabzon Üniversitesi

ÖZET

COVID-19 salgını bütün alanlardaki çalışanlar gibi öğretmenlerin ve öğrencilerin performansını da etkilemektedir. Bu nedenle, yapay zekanın hayatımıza girişinin hızlanması ve dijital yaşama kitlesel geçiş büyük önem taşımaktadır. 2020-2023 teknik devriminin: neredeyse her yere bağlanabileceğiniz “yüksek hızlı internet”, “yapay zeka”, “büyük veri” ve “bulut hizmetleri” olarak tanımlanan “dört fil üzerinde durduğu” öngörülmektedir. Yapay zeka ne bir oyuncak, ne de Matrix veya X-Files filmlerinin hayal ürünü kahramanıdır. Artık yapay zeka, yaşamımızın her alanına sakin bir şekilde dahil olan bir gerçektir ve her yeni gerçeklik gibi bilgi kirliliğini de beraberinde getirmektedir. Günümüz dünyasında yapay zekanın özel bir yeri vardır. Bu alandaki gelişmelerde geride kalmamak için MEB tarafından öğretim programına ilgili konuların dahil edilmesi öngörülmektedir. Fakat yapay zeka konusunda Türkçe kaynak azlığı ve internetteki bilgi kirliliğinden dolayı henüz sistematik bir eğitim yapılmamakta ve konunun kapsamı tam anlaşılmamaktadır. Bu bölümün amacı yapay zekanın kapsamı hakkında bilgi vermek, problemlerini, çözüm stratejilerini, evrelerini, teknik ve yaklaşımlarını, yapay zekanın gelişiminde oluşabilecek zorlukları ve günümüzdeki durumunu göstermektir. Bu bölümde ayrıca yapay zekanın eğitimde kullanım alanlarına ilişkin bilgiler ve yapay zeka ile ilgili karşılaşılabilecek etik, yasal ve ahlaki durumlarda ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka Problemleri, Algoritmalar, Düşüncenin Modellenmesi, Derin Öğrenme

Bölüm Giriş Soruları

1. Yapay zekanın problemleri nelerdir?
2. Yapay zekanın evreleri nelerdir?
3. Yapay zekanın hangi sorunları ortaya çıkmakta ve yapay zeka neleri yapamamaktadır?
4. Yapay sistemler için Turing testi mi yoksa Çin odası testi mi daha gerçekçidir?